

Ільків О. В.,

orcid.org/0000-0002-0659-1855

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янука

ПРЕДМЕТ ЗАСТАВИ ЯК КРИТЕРІЙ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ЗАСТАВНИХ РЕЧОВИХ ВІДНОСИН

Анотація. У статті досліджуються види речей і майнових прав, що можуть бути предметом застави. Аналізується поняття «заклад» як застава рухомого майна, його ознаки й умови використання в договірних конструкціях. Проводиться розмежування речових забезпечувальних засобів від поняття забезпечувальні «механізми» й «заходи».

Предмет застави (закладу) є об'єктом, із приводу якого вони виникають, і функціонально призначений для задоволення матеріальних вимог кредитора в речово-вартісному аспекті. Тому забезпечувальні стосунки між заставодержателем і заставодавцем здійснюються в площині речового права між зазначеними суб'єктами, а не між заставодержателем і предметом застави.

Досліджено майнові права, які можуть бути об'єктом зобов'язальних і речових правовідносин, у тому числі заставних. Майнові права як предмет застави не повинні мати особистого зв'язку з особою боржника (заставодавця). Майнові права мають речову або зобов'язальну природу. Перші закріплюють статичний стан права, другі свідчать про його динаміку, тобто цивільний оборот. До перших належать право власності, права на чужі речі (володіння, сервітут, емфітевзис, суперфіцій), до других – права з договорів (право оренди, найму, довільного утримання тощо), які укладаються з приводу цього майна – передавання його у власність або в користування. Предметом як перших, так і других, є речі. Але, якщо перші припускають безпосередній вплив суб'єкта на річ, то в других ставиться на перший план вимога одного суб'єкта правовідносин до другого.

Цінні папери належать до об'єктів цивільних прав і можуть виступати предметом застави. Майнові права, що впливають із цінного паперу, в більшості випадків пов'язані з певними речами у вигляді товарів, товарних ресурсів або іншого майна. Майновий аспект мають також корпоративні права, до складу яких входять майнові й немайнові (організаційні). Основою майнового права є цінний папір як об'єкт цивільних прав. Відповідно, предметом застави є майнові права, які впливають із цінних паперів, у тому числі цінних паперів, що посвідчують корпоративні права. Корпоративне майнове право виникає та існує як об'єкт заставного правовідношення, стає предметом нового цивільного договору, на основі якого виникає застава, задовольняючи майновий інтерес заставодержателя.

Ключові слова: застава, предмет застави, заклад, майнові права, заставне правовідношення, речове право.

Постановка проблеми. Одним із найпопулярніших видів забезпечення виконання зобов'язання є застава. Предметом застави може бути будь-яке майно, на яке можна звернути стягнення або яке можна відчужити, а також майбутнє

майно, яке заставодавець отримає після виникнення застави. У Законі України «Про заставу» [1] окремо виділяється поняття «заклад», під яким розуміють заставу рухомого майна, за якої майно, що складає предмет застави, передається заставодавцем у володіння заставодержателя. Водночас за угодою між заставодержателем і заставодавцем предмет застави може бути залишено в заставодавця під замком і печаткою заставодержателя (тверда застава). Індивідуально визначена річ теж може бути залишена в заставодавця з накладенням знаків, які посвідчують заставу.

За втрату або недостачу предмета закладу заставодержатель несе відповідальність у розмірі вартості втраченого майна або пошкодження предмета застави – в розмірі суми, на яку знизилася вартість заставленого майна.

Якщо заставлене майно знаходилося в заставодержателя, останній відповідає за втрату, недостачу чи пошкодження предмета закладу. Від відповідальності він буде звільнятися тоді, коли доведе, що це сталося не з його вини.

Закон не вимагає обов'язкового передання рухомої речі заставодержателю. Це може відбутися на умовах договору про заклад. Отже, до кредитора-заставодержателя переходить обов'язок зберігати предмет закладу в належному стані. Тобто між кредитором і боржником – учасниками відносин закладу виникають речові відносини. У такому випадку виникають безпосередні відносини між особами з приводу рухомої речі – предмету застави. Із цим пов'язані правові наслідки пошкодження, втрати предмету закладу.

Отже, термін «заклад» стосується застави рухомого майна. Цивільний кодекс України (далі – ЦК України), встановлюючи критерії для визначення об'єктів нерухомості, відносить до рухомих речей об'єкти, які не охоплюються поняттям «нерухомість» [2].

Водночас поняття «рухомого майна» міститься в інших актах цивільного законодавства. Так, згідно зі ст. 2 Закону України «Про забезпечення вимог кредиторів і реєстрацію обтяжень» [3] до рухомого майна належить окрема рухома річ, сукупність рухомих речей, гроші, валютні цінності, цінні папери, а також цивільні права й обов'язки, у тому числі майнові права на грошові кошти, що наявні на банківському рахунку.

Мета статті – дослідити предмет застави як критерій диференціації заставних речових відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Заставне речове право має іншу мету, ніж речові права на чужу річ, в основі яких лежить чинник володіння та користування річчю, управненою особою на основі титулу власника.

Водночас необхідно розмежувати речові забезпечувальні засоби від поняття забезпечувальні «механізми» й «заходи». Так, Ю.О. Одосій вважає, що для забезпечення прав громадян в Україні створена система судочинства, в якій важливу роль відіграють «забезпечувальні механізми», з ширшим значенням цього терміну, сутність якого полягає в тому, що право й інтереси особи будуть охоронятися, врегульовуватися, захищатися та відновлюватися спеціально уповноваженими державою особами відповідно до встановлених у законодавстві процедур [4, с. 7].

Незалежно від того, які з уповноважених законом органів будуть застосовувати забезпечувальні заходи, в матеріальному аспекті важливе значення має погодження їх учасниками відносин, якщо вони не встановлені законом або рішенням суду. У такому контексті заклад, як правило, базується на волевиявленні сторін, яке міститься в договорі застави (закладу).

Із цим пов'язаний підхід, згідно з яким застава розглядається як інститут зобов'язального права й акцесорне зобов'язання [5, с. 129].

Аналіз правовідносин між заставодавцем та заставодержателем на підставі договору, спрямованого на виконання основного договірної зобов'язання, дійсно свідчить про зобов'язальну природу коментованих відносин. Але суть забезпечувального правовідношення полягає в задоволенні майнових вимог кредитора з вартості предмету закладу. Останньому властива ознака права слідування. Тобто зміна власника речі не перериває речового забезпечення на предмет застави. Відповідно, між кредитором і боржником існує відносно зобов'язальне відношення. Однак речове забезпечувальне відношення об'єктом має індивідуалізовану річ, із вартості якої заставодержатель одержує задоволення матеріальних вимог у разі невиконання або неналежного виконання боржником своїх договірних обов'язків.

Із цим пов'язані обов'язки заставодержателя, встановлені ст. 45 Закону України «Про заставу», які за своїм змістом тяжіють до речових відносин. Зокрема, заставодержатель, якщо інше не передбачено договором, зобов'язаний:

- уживати заходів, необхідних для збереження предмета закладу;
- у випадках, передбачених договором, одержувати з предмета закладу дохід в інтересах заставодавця;
- регулярно надсилати заставодавцю звіт про користування предметом закладу, якщо користування ним допускається договором;
- страхувати предмет закладу в обсязі його вартості коштом і в інтересах заставодавця;
- оплачувати податки й збори, пов'язані з володінням заставленою річчю, коштом заставодавця;
- належним чином утримувати предмет закладу, нести відповідальність за нього у випадках, коли немає доказів, що втрата, пошкодження або загибель закладу сталися не з його вини;
- негайно повідомляти заставодавця про виникнення загрози, загибелі чи пошкодження предмета закладу;
- негайно повернути предмет закладу після виконання заставодавцем або третьою особою забезпеченого закладом зобов'язання.

Перелічені обов'язки заставодержателя за своєю сутністю відповідають змісту відносин між власником речі й титульним

володільцем у рамках речових відносин. Тому, підтверджуючи забезпечувальний характер коментованих відносин, не можна їх трактувати як безпосередній правовий зв'язок заставодержателя та речі [6, с. 106].

Заставлена річ є об'єктом заставного забезпечувального правовідношення, учасниками якого є заставодержатель і заставодавець.

Відносини між ними регулюються договором і положенням заставного права. Предмет застави (закладу) є об'єктом, з приводу якого вони виникають, і функціонально призначений для задоволення матеріальних вимог кредитора в речово-вартісному аспекті. Тому забезпечувальні стосунки між заставодержателем і заставодавцем здійснюються в площині речового права між зазначеними суб'єктами, а не між заставодержателем і предметом застави.

Закон України «Про заставу» виокремлює заставу майнових прав як самостійний об'єкт заставних відносин. Згідно із ч. 1 ст. 49 Закону України «Про заставу» заставодавець може укласти договір застави як належних йому на момент укладення договору прав вимоги по зобов'язаннях, в яких він є кредитором, так і в тих, що можуть виникнути в майбутньому.

В Енциклопедії цивільного права України міститься таке поняття майнових прав: «майнові права» – це суб'єктивні права учасника правовідносин, пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням майном, а також із майновими вимогами, що виникають між учасниками цивільного обороту з приводу розподілу цього майна й обміну (товарами, послугами, виконаними роботами, майном, грошима, цінними паперами тощо). Зміст майнових прав залежить від виду цивільних правовідносин. Майновими правами інтелектуальної власності є права на використання об'єкта права інтелектуальної власності. Майнові права є об'єктами як речових, так і зобов'язальних правовідносин і тому можуть бути предметом договорів купівлі-продажу (міни), дарування, найму, управління майном, застави тощо, вкладом до статутного капіталу юридичної особи [7, с. 480].

Отже, майнові права можуть бути об'єктом зобов'язальних і речових правовідносин, у тому числі заставних. Майнові права як предмет застави не повинні мати особистого зв'язку з особою боржника (заставодавця). Однак І.В. Спасиво-Фатєєва ставить під сумнів такий підхід до диференціації майнових прав, вважаючи, що належність майнових прав певним особам властива правам, які не належать до особистих, але є майновими. Авторка звертає увагу, що в ЦК України термін «особистий» використовується щодо майна, речей, сервітутів тощо. Тому «узурпація» немайновими правами терміна «особистий» не відповідає цивільно-правовому регулюванню [8, с. 141].

На наш погляд, визначальним критерієм розмежування майнових прав як об'єктів цивільного обороту є їх невіддільність від конкретної особи. Якщо володільець майнового права може його передати іншим особам, таке майнове право допустиме бути предметом застави. У такому полягає особливість оборотоздатності майнових прав на відміну від особистих немайнових.

Майнові права мають речову або зобов'язальну природу. Перші закріплюють статичний стан права, другі свідчать про його динаміку, тобто цивільний оборот. До перших належать право власності, права на чужі речі (володіння, сервітут, емфітевзис, суперфіцій), до других – права з договорів (право

оренди, найму, довічного утримання тощо), які укладаються з приводу цього майна – передання його у власність або в користування. Предметом як перших, так і других є речі. Але якщо перші припускають безпосередній вплив суб'єкта на річ, то в других ставиться на перший план вимога одного суб'єкта правовідносин до другого [9, с. 16].

Речові майнові відносини є самостійним об'єктом заставного правовідношення та можуть мати похідний характер, пов'язаний із речами як об'єктами цивільних правовідносин. У такому контексті в цивільному законодавстві європейських країн до каталогу речових прав відносять заставні. Як підкреслює Г.Г. Харченко, види речових прав у різних країнах не збігаються, наприклад, права застави за німецьким правом є речовими, а за українським – ні, якщо виходити з того, що речовий характер права визначається не законодавцем, а його природою, то такої ситуації не повинно виникати в принципі [10, с. 138].

Можна погодитися з автором, що оптимальним варіантом є встановлення в законі переліку речових прав. В основі критерію речових прав є речі, з якими пов'язані майнові права. Відповідно, застава речей і пов'язаних із речами майнових речових прав є об'єктом заставного правовідношення.

Термін «речові права» міститься в окремих законах України. Тому в ЦК України доцільно уніфікувати їх за критерієм правової природи поряд із правами на чужі речі. Застава майнових прав найближча за своєю суттю до речових прав у разі переходу цих прав до заставодержателя. Це може бути право на витребування речі від орендаря, позичальника тощо. Зобов'язальний характер майнового права не впливає на можливість бути предметом застави. Так, зобов'язальне право вимоги на поставку товарів, за які сплачено їхню вартість, може трансформуватися в речове право на поставлені товари в разі його переходу до заставодержателя.

Право вимоги заставодержателя спрямоване на певну вартість, яка виражає оцінку предмета застави у вигляді майнових прав. У разі домовленості сторін – заставодавця та заставодержателя – про перехід майнового права до останнього кінцевим результатом буде одержання на підставі майнової вимоги права власності на річ (майно), яке не було безпосередньо предметом застави. Тому застава майнових прав зумовлює зобов'язально-правові й речово-правові аспекти.

Останні виявляються в тому, що заставі притаманні: право слідування та право переваги в разі задоволення вимог кредиторів; захист предмета застави від усіх третіх осіб; абсолютний характер захисту інтересів заставодержателя. Зобов'язально-правові ознаки застави зводяться до того, що застава надає кредиторів лише тимчасове панування над річчю, яка в разі порушення боржником обов'язку підлягає продажу, а задоволення вимог кредитора походить із вирученої суми; є акцесорним зобов'язанням і регулюється нормами зобов'язального права; її предметом можуть бути майнові права, які за жодних умов не є об'єктом речових прав [11, с. 53].

Ще одним видом, передбаченим Законом України «Про заставу», є застава цінних паперів. Предметом такого виду застави можуть бути купонні листи на виплату процентів, дивідендів та інші доходи від зазначеного в цінному папері (якщо договором чи законом не передбачено інше). Зазначені права є предметом договору застави лише у випадках, якщо вони передані кредитору заставного зобов'язання. Отже, предме-

том застави можуть бути, по-перше, об'єкти, що відповідають критеріям поняття цінного паперу, визначеного в Законі України «Про цінні папери й фондовий ринок» [12], а по-друге, можуть передаватися шляхом індосаменту іншому володільцю, в нашому випадку заставодержателю.

Застава векселя чи іншого цінного паперу, який може бути переданий шляхом вчинення передавального запису (індосаменту), здійснюється шляхом вручення заставодержателю індосованого цінного паперу. Застава цінного паперу, який не передається шляхом індосаменту, здійснюється за угодою заставодержателя та особи, на ім'я якої було видано цінний папір.

Цінні папери згідно зі ст. 177 ЦК України належать до об'єктів цивільних прав. Водночас у ст. 194 ЦК України міститься визначення поняття цінного паперу, під яким розуміють документ установленної форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, визначає взаємовідносини емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) та особи, яка має права на цінний папір, і передбачає виконання зобов'язання за таким цінним папером, а також можливість передачі прав на цінні папери й прав за цінним папером іншим особам.

З приведеної дефініції випливає, що цінний папір є документом, який засвідчує зобов'язальні відносини й підтверджує наявність майнового права в кредитора. Можливість їхньої участі в цивільному обороті є підставою для використання як предмета застави.

Таким чином, майнові права, що впливають із цінного паперу, в більшості випадків пов'язані з певними речами у вигляді товарів, товарних ресурсів або іншого майна. Майновий аспект мають також корпоративні права, до складу яких входять майнові й немайнові (організаційні). Основою майнового права є цінний папір як об'єкт цивільних прав. Відповідно, предметом застави є майнові права, які впливають із цінних паперів, у тому числі цінних паперів, що посвідчують корпоративні права.

Корпоративні права, посвідчені акцією, можуть бути об'єктом цивільного обороту. Передання акції іншим особам або її застава зумовлює розпорядження всім комплексом правомочностей, які становлять зміст права власності на акцію. Відчуження акції як предмета застави свідчить про розпорядження об'єктом права власності. У заставних відносинах неможливо здійснити розпорядження однією з правомочностей, які складають зміст права власності на акцію. Якщо корпоративне право є об'єктом правовідносин загалом, то до заставодержателя переходить сукупність усіх правомочностей, які становлять його зміст. Аналіз майнових прав, що складають зміст корпоративного права, можуть бути об'єктами розпорядчих правочинів. Однак об'єктом заставних відносин можуть бути майнові права, які в комплексі становлять зміст корпоративного права. Тому неможливо здійснити заставу якої-небудь окремої майнової правомочності, яка є елементом змісту майнового корпоративного права загалом.

Корпоративні майнові права можуть мати ознаки як речових, так і зобов'язальних, однак є самостійним об'єктом цивільного обороту й, відповідно, заставних відносин. Однак на відміну від загального цивільного обороту предметом застави можуть бути корпоративні права, посвідчені цінним папером, у сукупності майнових та організаційних (немайнових) пра-

вочности. Якщо предметом розпорядчого правочину може бути окрема майнова правомочність, то предметом договору застави може бути корпоративне право як самостійний об'єкт цивільних прав.

Безтілесна природа майнового корпоративного права не дозволяє здійснити її передавання в натурі (як тілесну річ). Об'єктом передавання будуть повноваження майнового характеру, які переходять до набувача зазначених прав – заставодержателя.

Унаслідок передавання на підставі договору застави майнового корпоративного права відбувається правонаступництво. Елементом змісту майнового корпоративного права є право вимоги. Тому під час встановлення предмету застави необхідно враховувати вид корпоративного права. Наприклад, Законом України «Про акціонерні товариства» [13] визначається корпоративне право як сукупність майнових і немайнових прав акціонера – власника акцій товариства, які впливають із права власності на акції, що охоплює право на участь в управлінні акціонерним товариством, отримання дивідендів та активів товариства в разі його ліквідації відповідно до закону, а також інші права й правомочності, передбачені законом чи статутними документами. Як бачимо, в запропонованому визначенні використовується термін «майнові й немайнові права акціонера – власника акцій товариства». Таким чином, передавання акції на підставі застави іншій особі зумовлює передавання як майнових, так і немайнових корпоративних прав, із нею пов'язаних.

Наслідком застави в разі невиконання або неналежного виконання основного зобов'язання буде перехід права на цінний папір або іншого виду корпоративного права до заставодержателя. Це дало підставу для ототожнення в літературі поняття «перехід права та його «відчуження». Так, А.П. Місяць ототожнює термін «відчуження» з категорією «перехід права», критикуючи положення ст. 178 ЦК України, де, на його думку, зазначені терміни трактуються як різні, що суперечить правилам формальної логіки й загальним положенням теорії права [14, с. 334].

Згідно зі ст. 190 ЦК України майнові права прирівняні до речей і тому є об'єктом цивільного обороту. Договір застави не завжди опосередковує перехід майнового права до іншої особи. Це відбувається лише в разі невиконання або неналежного виконання основного договірного зобов'язання боржником (заставадавцем). У результаті відбувається перехід майнових повноважень володільця корпоративного права до заставодержателя (кредитора). Отже, у межах заставного правовідношення відбувається передавання майнового права.

Корпоративні майнові права, які базуються на цінних паперах, є цивільно-правовими за своєю природою. Як зазначає Н.С. Глусь, корпоративне право в об'єктивному розумінні є сукупністю правових норм, які встановлюють, регулюють та охороняють цивільні відносини, що виникають між акціонерами, учасниками й самою корпорацією, а також між самими учасниками чи акціонерами з приводу реалізації їхнього права власності на частку в статутному фонді корпорації [15, с. 13].

Як бачимо, і в коментованому визначенні правової природи корпоративних прав також йдеться про право власності на частку в статутному капіталі корпоративної структури. Цим підтверджується речово-зобов'язальна природа майнових корпоративних відносин. Відповідно до їх регулювання можуть

застосовуватися положення речового права, які властиві заставним відносинам.

Майнове право має оцінну вартість, що дозволяє йому бути предметом застави. Майнові права можуть бути самостійним об'єктом цивільних відносин і впливати із цінних паперів, які виокремлюються як конкретний об'єкт цивільних прав. Але в заставних відносинах значення має не сам цінний папір, а майнове право, яке підтверджується цінним папером.

Корпоративне майнове право виникає та існує як об'єкт заставного правовідношення, стає предметом нового цивільного договору, на основі якого виникає застава, задовольняючи майновий інтерес заставодержателя. Це стосується інших видів майнових прав, які впливають із цінних паперів: боргових, похідних, товаророзпорядчих тощо. В основі кожного з них лежить майнове право, яке в разі невиконання або неналежного виконання зобов'язання переходить як об'єкт цивільного права у володіння, якщо це посвідчено цінним папером, у власність заставодержателя.

Будь-яке майнове право, що впливає із цінного паперу як предмета застави, можна розглядати:

а) у площині його вартісної оцінки;

б) щодо можливості відокремлення від володільця (заставадавця) майнового права шляхом звернення на нього стягнення або у вигляді переходу до іншого власника.

Висновки. Відповідно, необхідно внести зміни в назву розділу VI Закону України «Про заставу». Вище приведений аналіз свідчить, що предметом застави є не сам цінний папір, а майнове право (право вимоги), яке впливає з нього. Тому розділ VI названого закону слід найменувати «Застава майнових прав, посвідчених цінними паперами»

Заборона заставадавцю відчужувати предмет застави, передавати його в користування іншій особі або іншим чином розпоряджатися ним без згоди заставодержателя, якщо інше не встановлено договором або законом, передбачена ч. 2 ст. 586 ЦК України. Такого роду обмеження можуть виникати, якщо договором застави передбачено знаходження заставленого майна в заставодержателя з можливістю задоволення ним своїх вимог у разі невиконання або неналежного виконання основного зобов'язання шляхом набуття заставодержателем права власності на предмет застави.

У такому проявляється речовий характер права слідування за предметом застави. Речове право застави (іпотеки) є акцесорним видом забезпечення виконання зобов'язального обов'язку. Його ознакою є право слідування за річчю (майном), які є предметом застави (іпотеки). Відповідно, зміна власника (володільця) предмета іпотеки (застави) не впливає на правову природу речового забезпечувального права. Незалежно від зміни власника звернення стягнення стосується речового об'єкта забезпечувальних відносин.

Література:

1. Про заставу : Закон України від 02 жовтня 1992 р. № 2654-ХІІ / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12#Text>.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV / *Верховна Рада України. Офіційний вісник України*. 2003. № 11. Ст. 461.
3. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень : Закон України від 18 жовтня 2003 р. № 1255-IV / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1255-15#Text>.

4. Одосій О.Ю. Забезпечувальні заходи в цивілістичному процесі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2018. 20 с.
5. Корнієнко Ю.І. До питання про правову природу застави. *Актуальні проблеми юридичної науки* : зб. тез. міжн. наук. конф., Дев'яті осінні юридичні читання, м. Хмельницький, 12–13 листопада 2010 р. : У 4 ч. Ч. 3. Хмельницький : Вид-во Хмельницького університету управління та права, 2010. С. 127–129.
6. Нижний С.В. До питання про правову природу застави. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління і права*. 2002. № 2. С. 104–110.
7. Енциклопедія цивільного права України / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького, НАН України ; Відп. ред. Я.М. Шевченко. Київ : Ін Юре, 2009. 952 с.
8. Спасибо-Фатеева И.В. Парные права или еще одна попытка разобраться с личными неимущественными правами и сопоставить их с имущественными правами и раскрыть значимость категории «парные права» и их виды. *Личные неимущественные права: проблемы теории и практика применения* : сборник статей / Под ред. Р.А. Стефанчука. Киев : Юринком Интер, 2010. С. 139–165.
9. Спасибо-Фатеева И.В. Поняття нерухомого майна та права на нього. *Українське комерційне право*. 2009. № 9. С. 10–19.
10. Харченко Г.Г. Ознаки речового права. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 2. С. 137–141.
11. Корнієнко Ю.І. Правова природа застави відповідно до цивільного законодавства України. *Приватне право і підприємництво*. 2010. № 9. С. 51–54.
12. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>.
13. Про акціонерні товариства : Закон України від 17 вересня 2008 р. № 514-VI / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text>.
14. Місяць А.П. Поняття «відчуження майна» у цивільному праві України. *Актуальні проблеми юридичної науки* : збірник тез Міжнародної наукової конференції : «Десяті осінні юридичні читання», м. Хмельницький, 18–19 листопада 2014 р. Хмельницький, 2011. С. 333–337.
15. Глусь Н.С. Корпорації та корпоративне право: поняття, основні ознаки та особливості захисту : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2000. 23 с.

Ilkiv O. Subject of the pledge as a criterion of differentiation of pledge relations

Summary. The article examines the types of things and property rights that may be the subject of collateral. The concept of “institution” as a pledge of movable property, its features and conditions of use in contractual designs are analyzed. A distinction is made between material security means and the concept of security “mechanisms” and “measures”.

The subject of the pledge (institution) is the object in connection with which they arise and is functionally designed to meet the material requirements of the creditor in terms of value. Therefore, the security relationship between the pledgee and the mortgagor is carried out in the plane of property law between these entities, and not between the pledgee and the subject of the pledge.

The property rights which can be object of obligatory and real legal relations, including mortgages are investigated. Property rights as collateral must not have a personal connection with the person of the debtor (mortgagor). Property rights are in kind or binding. The first consolidates the static state of law, the second indicates its dynamics, ie civil turnover. The former include the right of ownership, rights to other people's property (possession, easement, emphyteusis, superficies), the latter – the rights of contracts (right of lease, hire, lifetime maintenance, etc.), which are concluded in respect of this property – its transfer to ownership or in use. The subject of both the first and the second are things. But if the former presuppose the direct influence of the subject on the thing, then in the latter the requirement of one subject of legal relations to another comes to the fore.

Securities belong to the objects of civil rights and may be the subject of collateral. Property rights arising from a security are in most cases related to certain things in the form of goods, commodity resources or other property. Property rights also have corporate rights, which include property and non-property (organizational). The basis of property law is a security as an object of civil rights.

Accordingly, the subject of the pledge is property rights arising from securities, including securities certifying corporate rights. Corporate property law arises and exists as an object of a mortgage relationship, becomes the subject of a new civil contract, on the basis of which a pledge arises, satisfying the property interest of the pledgee.

Key words: pledge, subject of pledge, institution, property rights, mortgage legal relationship, property law.